

A historical cadastral map of Daleszyce, showing land parcels, buildings, and roads. The map is yellowed with age and features various labels in Latin script, including 'DALESZYCE', 'Dwórzyško', 'Wytostwo', and 'Niestachów'. Parcel numbers and letters like 'D67', 'E35', 'D81', 'D37', 'D38', 'D19', 'D18', 'D28', 'D29', 'D39', 'D36', 'D37a', 'D37b', 'D37c', 'D37d', 'D37e', 'D37f', 'D37g', 'D37h', 'D37i', 'D37j', 'D37k', 'D37l', 'D37m', 'D37n', 'D37o', 'D37p', 'D37q', 'D37r', 'D37s', 'D37t', 'D37u', 'D37v', 'D37w', 'D37x', 'D37y', 'D37z' are scattered across the map. The text 'Dariusz Kalina' is at the top, 'Materiały do dziejów miasta i gminy Daleszyce' is in the center, 'cz. 10' and 'Wieś Niestachów' are at the bottom, and 'Daleszyce 2023' is at the very bottom.

Dariusz Kalina

Materiały do dziejów miasta i gminy Daleszyce

cz. 10

Wieś Niestachów

Daleszyce 2023

Wydawca:
Urząd Miasta i Gminy w Daleszycach
26-021 Daleszyce, pl. Staszica 9
NIP: 657-18-95-708
gmina@daleszyce.pl

Redakcja: Piotr Ferens

Projekt okładki: Adam Malicki

Opracowanie graficzne, skład i druk:
Studio Reklamy ADfactory Konrad Kraska
25-369 Kielce, ul. Żeromskiego 13
NIP: 657-292-77-29
adfactory.reklama@gmail.com

ISBN: 978-83-969562-0-0

© Wszystkie prawa zastrzeżone – Dariusz Kalina; Urząd Miasta i Gminy w Daleszycach.

Z przyjemnością oddajemy w ręce Państwa „Materiały do dziejów miasta i gminy Daleszyce”. To znaczący materiał historyczny dotyczący naszej Małej Ojczyzny. Na kartach 18 publikacji autor przywraca odległą historię wielu miejscowości z którymi spojrzenie na dzisiejszą gminę, w XXI wieku, staje się prawdziwe i pełne. Wiele ciekawych informacji będzie zapewne dla czytelnika zaskakujących. Zachęcam do lektury i rozwijania wyobraźni historycznej o tym, skąd nasze korzenie, o ziemi, na której się urodziliśmy, którą zamieszkujemy, o miejscach, gdzie pracujemy i wypoczywamy, a które to miejsca przed wiekami zamieszkiwali nasi przodkowie! Życząc miłej lektury, wierzę, że w wielu czytelnikach odezwie się pasja historyka.

Dariusz Mironiński

Pieczęć okrągła (30 mm.) wyobraża na tarczy wagę. W otoku napis bardzo uszkodzony DALESECE.....
Pieczęć wyciśnięta na dokumencie z 1789 r. (Pieczęcie miast dawnej Polski, Wiktor Wittyg, Kraków-Warszawa 1905)

D^c82.

Lau

E^c35

DALESTYCE

Polednica

Brudek

E^c31

Oworysko
Sadzawka

Za kociatem

E^c30

D^c81

D^c81

P²

Wytostwo

D^c37a

D^c37

E^c12

Pod Barbarą

D^c20

Mieszaków

D^c35

D^c38

D^c19

D^c20

D^c19

D^c18

D^c28

D^c28

D^c29

O202

E^c29

E^c28

E^c27

E^c26

E^c25

E^c24

E^c23

E^c22

E^c21

E^c20

E^c19

E^c18

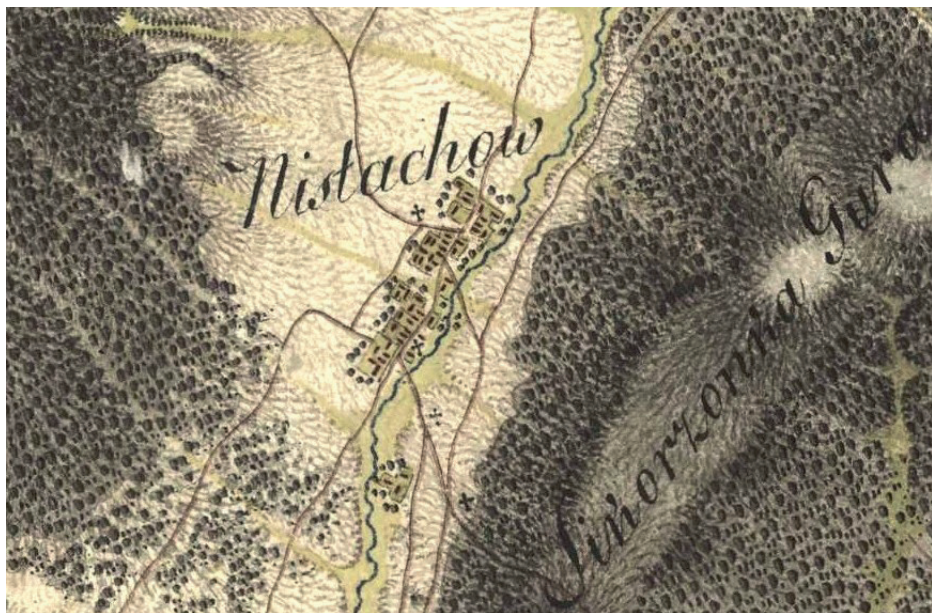
E^c17

E^c16

E^c15

NIESTACHÓW

Niestachów leży w dolinie rzecznej pomiędzy Górą Sikorzą (Sikorzonką) a masywem Góry Otrocz. W północnej części wsi przebiegała stara droga z Kielc przez Domaszowice i Las Cedzyński miejską ulicą Warzywną w kierunku Brzechowa do Dalesszyc. Nurt rzeki poprowadzony był po grobli młyna Kryczka, należącego do wsi Brzechów. Na Mapie Galicji Zachodniej (1804) zabudowa wsi położona była na zachodnim brzegu rzeki Warkocz. Układ zabudowy był rozproszony. Obecnie wieś leży na dawnym miejscu, ale układ przestrzenny uległ zmianie – domy usytuowane są przy długiej ulicy.

Zabudowa wsi Niestachów na Mapie Galicji Zachodniej (1804),

Jest to stara wieś, własność biskupstwa krakowskiego, na podstawie dokumentu z 1390 r. wiadomo, że mieszkańcy opłacali swe podatki *ab antiquo* (z jęz. łacińskiego: z dawna) biskupom krakowskim wraz z innymi osadami w kluczu kieleckim.

Pierwsza o niej wzmianka pochodzi z roku 1390, wydanego w Krakowie przez kancelarię biskupa krakowskiego Jana Radlicy (1382-1392). Wydał go dla Filipa, aktualnego sołtysa wsi Niestachów, w celu dokonania pewnych zmian wsi wcześniej już lokowanej na prawie średzkim przez biskupa Jana Grota (1326-1347). Opisuje nowe uposażenia sołtysa, obejmujące dwa łany roli, młyn bez roli, ogród, sa-

dzawkę, trzeci denar z kar sądowych oraz dwa rybniki. Sołtys miał stawać na wyprawie wojenne na wezwanie biskupa uzbrojony w kuszę¹.

W czasach Jana Długosza (1470-1480) wieś należała do parafii w Daleszycach. Miała 7 łanów kmiecych, sołectwo założone na 2 łanach, z których dziesięcinę snopową oddawano biskupstwu krakowskiemu². W 1529 r. czynsz z całej wsi dawał 2 grzywny, a dziesięcina z całej wsi wynosiła 7 grzywien, czyli całkowity dochód biskupa wynosił 9 grzywien, co jest wartością przeciętną w tym czasie w tej części kraju³.

W późniejszym czasie akcja osiedleńcza napotkała jednak jakieś przeszkody i stan zagospodarowania wsi ulegał zmianom. Rejestr poborowy z 1540 r. były tu dwa łany zasiedlone, jeden pusty oraz dwa sołtysie. W 1573 r. łanów osiadłych wymieniono 5 oraz dwa sołtysie⁴.

Wsi nie wymienia inwentarz klucza kieleckiego z 1635 r., zaś dziesięć lat potem, kolejny opis wspomina o decyzji biskupa Jakuba Zadzika (1635–1642), zaaprobowanej przez kapitułę krakowską, o likwidacji dziedzicznego sołectwa w Niestachowie na rzecz tzw. wójtostwa nadawanego kolejnym użytkownikom – aktualnie w osobie niejakiego „pana Kozniowskiego” (może jednak Rozniowskiego?). Posiadał on również *młynik na stawku wójtowskim*, założonym na rzece Warkocz. Dziesięcina z całej wsi płacona była wikarym kieleckim.

W opisie inwentarza potwierdzono tu istnienie owych 5 łanów kmiecych:

1. Łan Charabinowski, zasiedlony przez Jędrzeja Brelkę, Stanisława Charabina,
2. Łan Serafinowski zasiedlony przez Marcina Kusa, Jana Kusa, Baranową;
3. Łan Sołdanowski, zasiedlony przez Jakuba Gawlika o Tomasza Gawlika;
4. Łan Kuszowski, zasiedlony przez Banasia Gawlika, Stanisława Gawlika, Pawła Kuszika, i Matysa Kusiaka;
5. Łan Głowizin, zasiedlony przez Piotra Głowizinę, Jana Głowizinę i Koczenia⁵.

Prawie taki spis nazwisk właścicieli i stan zagospodarowania wsi Niestachów prezentuje lustracja klucza kieleckiego z 1789 r.⁶

W 1801 r. właścicielem wsi był *Fundusz Instytutowy* (dawniej: biskupstwo krakowskie) w osobie prawnej Parafia rzymsko-katolicka NMP w Kielcach, a dzierżawcą ksiądz Krzysztof Żurawski w części plebańskiej, od którego poddzierżawiał Bonawentura Winkler.

1 *Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej św. Wacława*, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1874-1883, cz. 2, nr 364.

2 *Ioannis Długosz, Liber beneficiorum diocensis Cracoviensis*, [w:] *Opera omnia*. Cura A. Przeździecki, Cracoviae 1863-1864, t. 2, s. 458.

3 *Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529 (tzw. Liber retaxiatonum)*, wyd. Z. Leszczyńska-Skrętowa, Wrocław-Warszawa-Kraków 1968, ss. 23, 24.

4 *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. 3-4, *Małopolska*, opr. A. Pawiński, [w:] *Źródła Dziejowe*, t. 14-15, Warszawa 1886, ss. 584; 277.

5 *Inwentarz klucza kieleckiego z 1645 roku*, wyd. J. Muszyńska, Kielce 2003, ss. 23-24.

6 *Lustracja klucza kieleckiego z 1789 r.*, k. 801-182.

W poł. XIX w. wieś ta została ubezpieczona od ognia, dzięki czemu mamy opisy a czasem plany budynków i nazwiska zamieszkujących ją osób⁷.

W okresie popowstaniowym (po 1864 r.) dokonano urzędowego „urządzenia wsi”, czyli zasadniczej reorganizacji własnościowej, strukturalnej i ruralistycznej wsi. Domy zgrupowano wzdłuż jednej długiej ulicy⁸.

Jedyną instytucją na terenie wsi była dawna karczma z rolą, którą poddano parcelacji już w niepodległej Polsce⁹. W tym okresie mieszkańcy wsi zdecydowali się wybudować dla swoich dzieci własną szkołę podstawową¹⁰.

Ważnym elementem gospodarki było rolnictwo, niestety niedofinansowane i mało efektywne, dlatego powstanie miejscowej Spółdzielni Spożywców „Zgoda” w Niestachowie z odpowiednimi udziałami należy uznać za znaczący krok ku polepszeniu gospodarki wsi¹¹.

7 AP w Kielcach, Dyrekcja Ubezpieczeń w Warszawie, *Wykazy ubezpieczenia i szacunki szczegółowe zabudowań wsi Niestachów, pow. kielecki, gub. radomska, gmina Kielce (1847-1865)*, sygn. 21/17/0/-/214.

8 AP w Kielcach, Urząd Gubernialny Kielecki do spraw Włościańskich [*Niestachów, gmina Daleszyce, powiat kielecki*] (1864), sygn. 21/40/0/14/1067; AP w Kielcach, Urząd Gubernialny Kielecki do spraw Włościańskich [*Niestachów, gm. Daleszyce (Suków) - urządzenie włościan*] (1865-1914), sygn. 21/40/0/2.2/1034.

9 AP w Kielcach, Okręgowy Urząd Ziemski w Kielcach, *Sprawa parcelacji. Akta przewłaszczeniowe majątku państwowego Niestachów, pow. kielecki [karczmarówka] (1926-1929)*, sygn. 21/105/0/8/2820.

10 AP w Kielcach, Wydział Powiatowy w Kielcach, *Projekt budowy pięcioklasowej Szkoły Powszechnej w Niestachowie*, pow. kielecki (1931), sygn. 21/120/0/-/118.

11 AP w Kielcach, Sąd Okręgowy w Kielcach, *Akta firmy: Spółdzielnia Spożywców w Niestachów (1918-1943)*, sygn. 21/146/0/-/10131; AP w Kielcach, Sąd Okręgowy w Kielcach, *Akta firmy: Spółdzielnia Spożywców w Niestachów (1918-1943)*, sygn. 21/146/0/-/10132; AP w Kielcach, Sąd Okręgowy w Kielcach, *Akta firmy: Spółdzielnia Spożywców w Niestachów (1918-1943)*, sygn. 21/146/0/-/10133; AP w Kielcach, Sąd Okręgowy w Kielcach, *Spółdzielnia Spożywców „Zgoda” w Niestachowie z odpow. udziałami (1918-1943)*, sygn. 21/146/0/-/10071.

Niniejsza niewielka książeczka powstała z inicjatywy Burmistrza Miasta i Gminy Daleszyce Dariusza Meresińskiego i Rady Miejskiej w Daleszycach. Jest jedną z 18 niewielkich pozycji prezentujących pierwsze kroki w dziele stworzenia pełniejszej opowieści o dziedzictwie narodowym na terenie miejscowości wchodzących w skład gminy Daleszyce.

f Dariusz Kalina
www.dariuszkalina.net

Dariusz Kalina, historyk, publicysta, badacz i popularyzator dziedzictwa narodowego z terenu dawnego województwa sandomierskiego. W latach 2001-2013 pracownik Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach na stanowisku specjalista ds. kwerend źródłowych, a ostatnio pełnił obowiązki dyrektora Oddziału Terenowego Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Kielcach. Od wielu lat jest inspiratorem i organizatorem konferencji i o charakterze kulturalnym, naukowym i popularno-naukowym dotyczących budownictwa rezydencjonalno-obronnego, zmagają związanych z urbanistyką oraz roziedleniem rycerstwa. Oto niektóre publikacje, w których znajdziemy jego artykuły: *Późnośredniowieczne zamki królewskie na terenie dawnego województwa sandomierskiego*, red. L. Kajzer, Kielce 2005; *Dzieje Chęcin, Chęciny* 2007, *Fundacje kanclerza Krzysztofa Szydłowskiego*, red. W. Iwańczak, D. Kalina, R. Kubicki, M. Wardzyński, Lisów 2012; *Busko i jego Źródł* red. D. Kalina, W. Legawiec, Busko 2014; *Na włoszczowskich grodach historii. Materiały z sesji naukowych odbytych w Gruszczyńcu, Ludyni, Olesznie, Włoszczowie poświęconych dziejom powiatu włoszczowskiego*, red. D. Kalina, Kielce-Włoszczowa 2012; *Parafia Krasocin na przestrzeni dziejów* red. D. Kalina, A. Malicki, Krasocin 2016; *Dziedzictwo kulturowe na terenie Gminy Chmielnik, Chmielnik* 2016; *Busko-Zdrój, Dzieje miasta w XIX-XX w., Budko-Zdrój* 2017; *Gmina Rytwiany. Dziedzictwo kulturowe, Rytwiany* 2017; *Miasto i Gmina Wiślica, Wiślica* 2018; *Z dziejów Włoszczowy i okolic*, red. I. Boratyn, M. Staniasek, Włoszczowa 2020; *Parafia pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Tumlinie, Włoszczowa* 2021.

